

Krusz Zina (Zinajda, Zelda)

Kategorie: Biografie

Tancerka i choreografka. Urodzona w Łodzi 13 czerwca 1899 r. (inne daty: 14 lipca 1900, 27 lipca 1903), córka kupca Jankiela (Jakuba) i Sary z domu Ryngart (ur. w Berdyczowie). W 1918 r. mieszkała z rodzicami i rodzeństwem przy ul. Pańskiej 15, następnie przy Nowo Cegielnianej 19.

W 1924 r. prowadziła zajęcia gimnastyczne dla dzieci i dorosłych przy ul. Cegielnianej 19/6. Opracowane przez nią kursy kultury fizycznej dla kobiet opierały się na systemie Bess Mensendieck, w rytmice dla dzieci wykorzystywała metodę Émile'a Jaques-Dalcroze'a. W połowie lat 20. Kruszówna współpracowała z prywatnym przedszkolem M. Rozental przy ul. Żeromskiego 9 i i gimnazjum „Wiedza” (ul. Wschodnia 62). W 1925 r. przygotowała choreografię tańca elfów do inscenizacji *Snu nocy letniej* Szekspira w reżyserii Konstantego Tatarkiewicza. W spektaklu, który miał premierę 12 września w Teatrze Miejskim w Łodzi, wystąpiły jej uczennice. Na początku stycznia 1926 r. zaangażowała się w przygotowanie układów tanecznych do przedstawienia pt. *Taniec kwiatów*, wystawionego 3 stycznia w sali filharmonii. Imprezę dla dzieci, której towarzyszyła loteria i inne atrakcje, urządziła Klinika Położnicza (ul. Południowa 19), w charakterze tancerek wystąpiły ponownie gimnazjalistki „Wiedzy”. W latach 1927–1929 prywatna szkoła Kruszówny oferująca zajęcia gimnastyczne, taneczne, rytmikę dla dzieci oraz wieczorowe kursy dla kobiet pracujących przeniosła się do lokalu przy ul. Południowej 3/45. Na początku lat 30. Zina Krusz podjęła współpracę z Mirą Alpern. Prowadzona przez nie szkoła gimnastyki i tańca artystycznego mieściła się przy ul. Zachodniej 66. Wychowanki i wychowankowie prezentowali nabyte umiejętności podczas specjalnych przedstawień urządzanych dorocznie w salach teatralnych, brali też udział w imprezach okolicznościowych, takich jak zorganizowany 9 maja 1931 r. przez Towarzystwo Ochrony Kobiet w „Oazie” przy ul. Narutowicza 20 Podwieczorek dla młodzieży czy Wieczornica wiosenna dla dorosłych. 29 kwietnia 1931 r. w Warszawie odbyła się premiera spektaklu Łódzkiego Teatru Kameralnego Ararat pt. *W niebie*

Jarmark. Kostiumy i dekoracje do przedstawienia zaprojektował Icchak Brauner, oprawę muzyczną stanowiły utwory Dawida Bajgelmana, Henryka Kona oraz Herca Rubina. Układy taneczne opracowały Irena Prusicka, Mina Halpern i Zina Krusz. Mimo sukcesów szkoły należącej do popularnych tancerek w 1933 r. zawodowe drogi Krusz i Alpern się rozeszły. Od 1933 r. Kruszówna samodzielnie prowadziła zajęcia z gimnastyki, rytmiki i plastyki, najpierw w lokalu WIZO przy ul. Sienkiewicza 26, następnie w siedzibie Stowarzyszenia Inżynierów i Architektów przy ul. Piotrkowskiej 58 i – do wybuchu wojny – przy ul. Piotrkowskiej 86. Zaangażowana społecznie, organizowała zajęcia w sierocińcach, przygotowała także układy rytmiczne do programu zaprezentowanego podczas akademii z okazji 20-lecia istnienia I Szkoły Ludowej Żydowskiej im. Władysława Medema, 20 czerwca 1936 r. w Teatrze Rozmaitości przy ul. Cegielnianej 27. W tym czasie mieszkała przy Piotrkowskiej 132. W 1938 r., zaproszona przez warszawski Folks un Jungt-Teater (Teatr Ludowy i dla Młodzieży) kierowany przez Klarę Segalowicz, opracowała choreografię do komedii muzycznej Melech Frejlech w reżyserii Michała Weichert, z muzyką Izraela (Izo) Szajewicza i kostiumami Stanisława Dobrzyńskiego, wystawionej w sali łódzkiej filharmonii w listopadzie. Ten sam spektakl, w inscenizacji Michała Brandta, warszawska publiczność mogła oglądać w stołecznym Teatrze Nowości od 6 maja 1939 r.

W czasie II wojny światowej Krusz znalazła się w łódzkim getcie. Mieszkała z Nechemją Łukinem przy ul. Piwnej 6/8. W 1941 r. starała się bezskutecznie o przyjęcie do pracy w [Wydziale Szkolnym](#) (vide) i [Domu Kultury](#) (vide). W czerwcu 1943 r. stworzyła choreografię do dwóch programów rewiowych. 9 czerwca w Domu Kultury (vide) odbyła się premiera Rewii [S?u?by Porz?dkowej](#) (vide) wyreżyserowanej przez Bedřicha Saxla (Beda Saxl) z Pragi, w której wykorzystano przygotowane przez nią układy w numerach Tanz-Variation i Sehnsucht nach Havay. 20 czerwca wystawiono Rewię Wydziału Szewskiego w reżyserii Moszego Puławera z muzyką [Dawida Bajgelmana](#) (vide). W zaaranżowanych przez Kruszównę tanecznych skeczach wzięły udział dzieci. Dalsze losy nieznane.

Irmina Gadowska

Źródła

APŁ, AmŁ, Spis ludności Łodzi K, k. 29; APŁ, 276/220, k. 417; ibid., 276/1018, k. 139; ibid., 276/1086, k. 217–218; ibid., 276/2339; BN, Afisz, sygn. DŻS IK 2f; J. Appenszlak, Scena żydowska, „Nasz Przegląd” 1939, nr 162; „Głos Polski” 1925, nr 35, s. 8; „Głos Polski” 1928, nr 264a, s. 7; „Głos Poranny” 1934, nr 242, s. 13; Inauguracja sezonu teatralnego 1926/1926, „Rozwój” 1925, nr 246, s. 9; „Ilustrowana Republika 1926, nr 260, s. 14; „Ilustrowana Republika” 1927, nr 279, s. 9; „Ilustrowana Republika” 1933, nr 249, s. 11; „Ilustrowana Republika” 1938, nr 325, s. 5;; „Mejlech-Freilech” w teatrze „Nowości”, „Nasz Przegląd” 1939, nr 162, s. 25; „Najer Fołksblat” 1927, nr 217, s. 14; „Najer Fołksblat” 1931, nr 106, s. 15; „Nasz Przegląd” 1931, nr 116, s. 1; „Nowa Panorama”, dodatek niedzielny „Ilustrowanej Republiki, 18 października 1928, s. 2 (fotografia); L.P. Popis szkoły tańca Z. Kruszówny i M. Alpernówny, „Ilustrowana Republika” 1930, nr 144, s. 6; Podwieczorek i wieczornica, „Głos Poranny” 1931, nr 123, s. 7; „Republika” 1924, nr 277, s. 10; Z. Kruszówna i M. Alpernówna, „Głos Poranny” 1932, nr 250.

Kronika, t. 3, s. 270, 9.06.1943, s. 290, 20.06.1943

Tagi

kobiety życie kulturalne

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 19-09-2025